

Анђела Гавриловић¹

23. МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС ВИЗАНТИЈСКИХ СТУДИЈА

(Београд, 22-26. август 2016)²



Прошле године је у Београду у периоду 22-27. августа 2016. године одржан двадесет и трећи по реду међународни конгрес византијских студија. Српска средина имала је част да по трећи пут буде организатор реномираног скупа византолога из читавог света – године 1927. одржан је у Београду други међународни конгрес византолога, а 1961. године је у Охриду одржан дванаести светски конгрес византијских студија. На двадесет и трећем скупу по реду је прошле године учешће узело око 1300 истраживача из 49 земаља са рефератима. Назив конгреса гласио је *Византија – свет у променама*, док је цитат византијског филозофа Максима Плануда (око 1255-1305) *Πάντα μὲν γὰρ μεταβάλλεται, ἀπόλλυται δὲ οὐδὲν* (*Све се мења, а не ишчезава ништа*) узет као мото конгреса.

¹ Институт за историју уметности, Филозофски факултет, Београд; E-mail: andjela1321@gmail.com

² Овај приказ је настао у оквиру рада на пројекту *Српска средњовековна уметност и њен европски контекст* (ев. бр. 177036) на Институту за историју уметности Филозофског факултета у Београду, који финансијски подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.



Тако широко постављена и дефинисана тема конгреса пружила је могућност стручњацима да покрију све области истраживања савремене византологије. Скуп је одржан под равноправним покровитељством председника Републике Србије, Томислава Николића и Унеска.

Организација конгреса, поверена Српском Националном комитету за византологију, била је на највишем нивоу. Дан очи отварања скупа био је резервисан за регистрацију учесника, а поводом 23. међународног конгреса византолога, председник Србије, Томислав Николић, је истог дана у 18:30 часова, у згради Генералног секретаријата председника Републике, уприличио свечани пријем за све његове учеснике. Том приликом, академик и председник српског Националног комитета за византологију, Љубомир Макимовић, изразио је захвалност Николићу што се прихватио покровитељства конгреса.

Свечане церемоније отварања и затварања византолошког конгреса, као и највећи број научних сесија, били су одржани на Филолошком факултету у Београду (Студентски трг 3), а одређен број сесија је био одржан у згради Српске Академије Наука и Уметности (Кнез Михаилова 35).

Посебну важност конгресу дале су пратеће изложбе, организоване поводом овог догађаја, на првом месту: *Свет српске рукописне књиге XII-XVII века* (аутора проф. др Зорана Ракића и проф. др Ирене Шпадијер) и *Византијско градитељство као инспирација српских неимара новијег доба* (аутора проф. др Александра Кадијевића), а свакако и *Српски иконопис на територији обновљене Пећке патријаршије (1557-1690)*; *Светогорска путовања у сликама : Света Гора на акварелима и дигиталним цртрежима Дага Патерсона и Тима Вајнера* (аутора Анастасиоса Дуроса); *Атос. Света Гора : Фотографије и графике* (аутора Костаса Мигдалиса); *Досије 2. (Београд 1927) и 12. (Охрид, 1961) конгреса византолога* (П. Коматина, Т. Матовић, С. Пириватрић, Б. Поповић, М. Живковић); *Претрајавање храмова и живот народа* (аутора Бојана Поповића и Јелене Савић); *Звуци, одјеци и ритмови средњег века у делима српских уметника друге половине XX века и у новом миленијуму* (аутора Иване Симеонове Ћелић).

Особиту важност за српску научну средину и за приказивање српског рукописног наслеђа светској научној јавности представљало је публикување богато илустрованог двојезичног студијског каталога поменуте репрезентативне изложбе *Свет српске рукописне књиге XII-XVII века* издању Српске Академије Наука и Уметности.

За време трајања византолошког конгреса био је организован сајам књига, на коме су учествовали домаћи и страни излагачи. Посебан значај за страну и српску научну јавност поред каталога српских рукописа представљала је појава тротомне едиције *Византијско наслеђе и српска уметност I, II, III*, публиковане поводом конгреса на српском и на енглеском језику. Нарочиту вредност за медиевисте има други и најволуминознији том, *Сакрална уметност српских земаља у средњем веку*, у коме је на осавремењен начин састављен преглед српске средњовековне историје уметности. Поводом конгреса објављена је и књига о свакодневном животу у средњовековној Србији на енглеском језику (*DailyLifeinMedievalSerbia*) аутора Марка Поповића, Смиље Марјановић Душанић и Данице Поповић, а на сајму су се могла наћи и најновија издања српске медиевистике.

Током трајања конгреса у Етнографском музеју су били приказивани кратни документарни филмови о српским средњовековним манастирима, а за учеснике конгреса су организоване и посебне екскурзије: *Србија XII и XIII века; Обилазак Београда; Феликс Ромулијана; Сирмијум и Фрушка Гора; Виминацијум и Лепенски вир; Нео-византијски Београд и Византијско и српско средњовековно наслеђе*.

Конгрес је отпочео са радом 22. августа у 10:00 часова у Сали Хероја на Филолошком факултету. Свечана церемонија отварања конгреса почела је најпре поздравним говором председника Републике Србије, Томислава Николића, а затим су се учесницима обратили представник Српске Националне Комисије за Унеско, потом Јоханес Кодер, председник међународне асоцијације византолога и Љубомир Максимовић, председник Српског Националног комитета за византологију. Том приликом председник Николић је одликовао Византолошки Институт Српске Академије Наука Сретењским орденом Другог степена за нарочите заслуге у науци. Свечано отварање конгреса завршено је запаженим наступом реномиране српске уметнице Дивне Љубојевић.

Након свечаног отварања, инаугурално предавање одржао је професор Џон Халдон (*Промена у Византији. Размишљања о стабилности, еластичности и покрету у средњовековном источноримском друштву*).

Рад конгреса био је подељен на различите секције: на пленарне сесије (у трајању од 90 минута; са 3 до 5 учесника), на округле столове (у трајању од 120 минута; са 6 до 10 учесника), тематске сесије слободних саопштења (у трајању од 120 минута; са 6 до 10 учесника), посебне сесије (у трајању од 120 минута; са 8 до 10 учесника) и излагање постера (изложених све време трајања конгреса). Већ сама чињеница да штампани програм конгреса садржи 112 страница довољно говори о обиму конгреса, броју учесника, изложених реферата и публикованих радова.

У оквиру конгреса било је одржано шест пленарних сесија. Поред пленарних сесија, на конгресу је било организовано 49 округлих столова

са 6 до 13 учесника и 116 сесија усмених реферата са 8 до 13 учесника. Конгресни материјал по први пут је публикован у електронској форми; реч је о рефератима пленарних заседања, округлих столова и усмених реферата, а реферати пленарних сесија штампани су и у форми књиге (књига округлих столова у електронској форми садржи 1416 страна, а књига усмених саопштења 944 стране). Велики терет у уређивању поменутих књига и сређивању пристиглог научног материјала, осим највиших чланова српског организационог комитета (С. Марјановић Душанић, Б. Крسمановић, Ј. Милановић, Д. Целебџић, С. Бојанин) понели су асистенти тог комитета и помоћници уредника чији рад посебно треба похвалити (Милош Цветковић, Бојана Павловић, Тамара Матовић).

У раду округлих столова, тематских усмених саопштења, специјалних саопштења и постера биле су заступљене све области византологије. Акта конгреса доступна су на веб-страници Византолошког института САНУ (www.byzinst-sasa.rs) на линку *интернет издања* (onlineeditions).

Претпоследњег дана одржавања конгреса, у петак 26. августа, градоначелник Београда, Синиша Мали, уприличио је свечани пријем у Скупштини града за учеснике конгреса у 20:30 часова. Сутрадан, 27. августа, након последње пленарне сесије по традицији је уследила свечана церемонија затварања конгреса с почетком у 12:00 часова. Учесницима су се обратили Атанасиос Маркопулос, секретар асоцијације византолога и Јоханес Кодер, дотадашњи председник Међународне асоцијације византолога, новоизабрани председник Међународне асоцијације византолога Џон Халдон, затим председник Турског комитета византолога и домаћина наредног по реду 24. конгреса византијских студија, који ће се одржати у Истамбулу 2021. године. Најзад, скупу се још једном обратио и академик Љубомир Максимовић, након чијег говора је уследио дуг аплауз.

Конгресу византолога је међу бројним стручњацима присуствовао и уредник зборника Ниш и Византија, др Миша Ракоција, који се нарочито постарао да се његови учесници, захваљујући изложеном импозантном постеру, упознају са радом међународног симпозијума *Ниш и Византија*.

У складу са развојем, напредком и „подмлађивањем“ византологије као струке, на конгресу су биле отворене бројне нове теме. Осим тога оне су сагледане из различитих научних визура. Значај конгреса лежи и у још две чињенице: да су све генерације византолога на њему биле заступљене, као и да се позиву одазвао велики број млађих домаћих и страних истраживача.

Према казивањима бројних страних учесника, организација конгреса је била на завидном нивоу, надмашујући раније конгресе одржане у Лондону (2006) и Софији (2011). Стога се свакако мора одати признање организаторима конгреса и српској византологији кадрој да изнесе тако комплексан и захтеван задатак и да га испуни и изнад нивоа очекивања, постављајући на тај начин полазну тачку и узор будућим организаторима у даљем раду на понос српске средине и нације.